

Sluttdokument økonomigruppa

15. september 2007

Dette dokumentet er delt i to deler. Første del (side 1-5) er svar på de tre hovedspørsmålene som vår gruppe fikk under dialogkonferansen 19. og 20. juni 2007. Andre del av dokumentet (side 6-16) er en ytterligere utdyping og forklaring. Andre del er også en presisering og nydrøfting av temaer som behandles i den første rapporten fra ”tenkegruppa for økonomi”. Man kan også se andre del som en første start og foreløpig litt usammenhengene samling av momenter som må være med i en framtidig strategiplan. Den første rapporten ble presentert i februar 2007, og finnes i elektronisk form (PDF-format) under følgende adresse:

<http://uit.no/getfile.php?PageId=4502&FileId=31>

FØRSTE DEL

Svar på spørsmål til etablerte tenkegrupper under Dialogkonferansen i juni 2007

Under dialogkonferansen 19. - 20. juni fikk tenkegruppene tildelt konkrete oppgaver. Fellesnevner for oppgavene var å konkretisere og videreutvikle de modellene som gruppene skisserte i første runde.

Tenkegruppa for økonomi fikk tildelt følgende spørsmål som skulle besvares:

1. *Utdyp muligheter for utvikling av nye utdanninger og fagområder innen de fagmiljø som er representert i, eller som har potensial til å kobles sammen med, økonomifaget. Samtidig bes gruppa i sin vurdering å ta hensyn til hvordan etablerte studietilbud kan videreføres.*
2. *Vurder hvordan økonomiutdanningene, både de etablerte og nye, best kan organiseres i et nytt universitet, med tanke på ledelse, styring, koordinering, fysisk struktur etc.*
3. *Vurder hvordan et fusjonert økonomimiljø kan bidra i forhold til nordområdesatsningen.*

Spørsmål 1:

”Økonomifag” kan forstås i betydningen ”samfunnsøkonomi/””sosialøkonomi” (engelsk: ”economics”) eller ”bedriftsøkonomi”. Bedriftsøkonomi er et vidt fagområde, og omfatter både regnskap, økonomisk analyse, markedsføring, organisasjon og ledelse, strategi osv. Samfunnsøkonomi framtrer på mange måter som klarere avgrenset enn bedriftsøkonomi. Ved Universitetet i Tromsø undervises det i samfunnsøkonomi på bachelornivå og masternivå.

I denne gruppa har vi ført og fremst fokusert på økonomifag i betydningen ”økonomi/-administrasjonsfag”. Grunnen til den avgrensingen er den interesse som ble vakt i forbindelse med ”Tenkegruppens” første utredningen hvor ”Barents Business School” ble lansert som idé og det ble vist hvordan en slik skole vil kunne bygge på eksisterende bachelor ved Høgskolen i Tromsø og masterutdanning i økonomi/administrasjon ved NFH/UiT. En slik faglig bred masterutdanning vil i Norge føre fram til tittel ”**Siviløkonom**” dersom det faglige nivå er godt nok. Avgrensingen til hovedsakelig øk-adm fag i denne utredningen er også motivert av sammenslåingsprosessen av økonomifag ved HiTø ved tilsvarende fag ved UiTø. Et felles studietilbud finnes bare for øk-adm utdanningen. Tilbudet i samfunnsøkonomi har eksistert i om lag 20 år ved NFH/UiTø, og kan forventes å fortsette som før. Det er det nye og mulighetene som da oppstår, som er fokus i denne utredningen. I forhold til forskning og utdanning vil det være en faglig fordel å se alle relevante miljøer innen samfunnsøkonomi, bedriftsøkonomi, markedsføring, organisasjon og ledelse under ett, samlokalisert i samme administrative struktur.

Andre fagmiljøer har potensial for sammenkobling med dagens økonomimiljø, men er nå på andre fakulteter. Det at vi nevner fag som nå organisasjonsmessig tilhører andre fakulteter, betyr ikke at vi dermed foreslår endring i fakultetsstrukturen. Vi ser for oss likeverdig samarbeid på tvers av fakultetsgrenser. Likevel mener gruppen at fakultetsgrenser faktisk kan hindre samarbeid og faglig utvikling, og at dette forholdet bør tenkes gjennom i forbindelse med den planlagte sammenslåingen mellom UiTø og HiTø. Følgende samarbeidsfagområder er fremhevet i drøftingene:

- Juridiske fag
- Organisasjonsvitenskaplige fag
- Marine fag og fiskerifag
- Språkfag

- IKT og ingeniørfag.

Videreføring av etablerte studietilbud vil være naturlig. UiTø og HiTø har siden 2003 hatt et formelt samarbeid på bachelornivå i økonomi-administrasjon. Samarbeidet var i utgangspunktet basert på et studieopplegg hvor studenter tok de to første årene på HiTø og det tredje året ved NFH/UiTø i logistikk. Etter oppstarten har HiTø etablert ytterligere to fordypningsområder i sin bachelor. NFH har etablert en bachelor i marin bedriftsledelse. Det er rimelig at de ulike studietilbudene i økonomi-administrasjon på bachelornivå kan slås sammen. Dette kan medføre et visst besparingspotensial. Samtidig kan de innsparte ressursene gå med til å få frem flere fordypninger, f.eks. prosjektledelse, regnskap/revisjon, samfunnsøkonomi og markedsføring. Vi vil påpeke at BI har hatt stor suksess i å bygge ulike fordypningsområder på topp av en standard bachelor i økonomi-administrasjon.

Komiteen har ikke maktet i denne rapporten å lage en detaljert plan som viser med eksempler hvordan økonomifagene, organisasjonsfag på SV-fak og juss faktisk kan integreres. Dette har sammenheng med prosessen. Tenkegruppa for økonomi hadde kommet langt da den ble forsterket med adm/org og juss. Det ble ikke tidsmessig mulig å utarbeide utkast til et eventuelt nytt studium som kunne integrere alle disse fagene i fremtiden. Om det ville være en fruktbar vei å gå, å lage en felles grad, har vi i liten grad diskutert. Det fremstod som viktigere å forsøke å skissere hvordan økonomifagene kunne styrkes gjennom en mulig fusjon mellom HiTø og UiTø, og hvordan det felles produktet kunne framstå som en enhet, med godt synlig og tydelig profil.

Spørsmål 2:

Utvalget har vurdert to alternativer

- Studieprogrammodell
- Institusjonsmodell

Det finnes i dag flere studier ved UiTø som opererer under den såkalte ”studieprogrammodellen”. Flere fakulteter eller fagmiljøer er da leverandører av undervisning til et studieprogram, som blir ledet av et programstyre med representanter for de fakultetene som

leverer input til studieprogrammet. Utvalget har vurdert det slik at en studieprogrammodell under dagens budsjetteringssystem vil være helt uønsket hvis en har som siktemål å bygge opp et nytt levedyktig studieprogram. Utvalget vil sterkt gå inn for en institusjonsmodell for et gjennomgående studium på bachelor- og masternivå som er tilpasset de norske nivået for ”siviløkonom”-tittel.

Synlighet både innad på universitetet og i forhold til omverdenen er viktig. I dagens situasjon er både samfunnsøkonomi, de ulike disiplinene under bedriftsøkonomi, markedsføring og organisasjonsfag beliggende under ”paraplyer” som lite signaliserer innholdet. Resultatet er en form for usynlighet som ikke kan være ønskelig og neppe er tilsiktet. For dem som orienterer seg om hvilke tilbud som finnes på UiTø, vil det trolig ikke være lett å tenke seg at en må følge kurs på Norges fiskerihøgskole for å studere regnskap på masternivå. Samme forhold gjelder samfunnsøkonomi.

AFI ved HiTø sitter på oppsigelse i sine lokaler. Dersom fagmiljøene på UiTø og HiTø innen økonomi-administrasjon skal slå seg sammen med felles studieprogram, bør det være en felles fysisk lokalisering for både studenter og lærere. Denne samlokaliseringen trenger ikke nødvendigvis være på campus i Breivika, men utvalget ser en felles lokalisering på UiTøs nåværende campus som det beste alternativet. Vi ser at nye studietilbud, som tannlegestudiet og farmasistudiet, er blitt etablert med egne tilpassede studiebygg. Dette er også vårt mål!

Administrativt bør en ny utdanning etableres etter en ”**Skole**”-modell (i form av en *Business School*, eventuelt med et dekkende fornavn, for eksempel *Barents*, eller *Tromsø*). UiTø har allerede en slik skole, nemlig Norges fiskerihøgskole, men ellers er skolemodellen lite brukt av norske universiteter. Vi ser det ønskelig å etablere en ny skole med full administrasjon og styringsstruktur. En slik *Business School* bør være administrativt på samme nivå som de etablerte fakultetene. Skolen må ha en sterk og aktiv administrasjon som kan koordinere oppbyggingen av et nytt fagområde ved UiTø. Det er også helt avgjørende at skolen har den nødvendige faglige kjernestab fra begynnelsen av. Det er langt utenfor denne Tenketankens mandat å flytte personer eller faggrupper fra nåværende fakulteter for å bygge opp en slik skole. Men dersom en tillater seg å gjennomføre et tenkeeksperiment som bare tok hensyn til denne nye *Business School* -ens behov, burde skolen bestå av alle ansatte i bedriftsøkonomi/-markedsføring fra HiTø og UiTø, samt samfunnsøkonomer og i tillegg faggruppen for

organisasjon (som pr. i dag er lokalisert ved institutt for statsvitenskap på SV-fakultetet). I praksis må en naturligvis ta hensyn til de ulempene en slik overføring har for etablerte fakulteter og studieprogram. Det er også en stor fordel om mindre grupper i metodefag (statistikk, matematikk, IKT, juss) allerede fra starten av er integrert i fagstaben, eller at det fra starten av etableres forpliktende samarbeidsavtaler med andre fakulteter for å bidra med disse fagene.

Spørsmål 3:

Nordområdesatsingen er et sentralt satsingsområde for UiTø, både av nasjonale politiske grunner, men også for å utnytte geografisk nærhet til kjente naturressurser. UiTø har naturligvis mål og strategier for nordområdesatsing som går langt ut over det som en *Business School* kan arbeide med. Innenfor dette utvalgets område vil vi fremheve følgende momenter:

- Nordområdesatsingen, eventuelt et nordområdesenter, må være styrt av næringslivets behov. Fokus må være mer innrettet mot å løse oppgaver heller enn den tradisjonelle universitetsrollen om å problematisere og observere fra utsiden.
- Det må bevisst utvikles allianser
 - Mot de nære høyskolene i Alta og i Harstad
 - Mot Barentsinstituttet i Kirkenes
 - Mot Russland og Nord-Finland
 - Mot Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Narvik som begge har langvarig erfaring med samarbeid mot Russland
 - Mot fagmiljøer i språk og kultur på UiTø
- Det må satses på alliansepartner fra næringslivet, både nasjonalt og internasjonalt.
- Utdanningen må være innrettet mot mer enn bare små og mellomstore bedrifter. En del meget store bedrifter etablerer seg i nord, og ofte i Tromsø. Det er lett å overse at de meget store bedriftene ofte stiller andre krav til kandidater enn lokale små bedrifter.
- Koblingen økonomi/teknologi/sikkerhet er etablert av HiTø og må videreføres.
- Statsvitenskaplig og politisk kompetanse vil det være behov for.
- Juridisk kompetanse på mange områder, bl.a internasjonal kontraktrett.

ANDRE DEL

Drøfting av betegnelsen ”økonomifag”

”Økonomifag” kan forstås i betydningen ”samfunnsøkonomi”/”sosialøkonomi” (Engelsk: ”economics”) eller ”bedriftsøkonomi”/”foretaksøkonomi”. Bedriftsøkonomi er et vidt fagområde, og omfatter både regnskap, økonomisk analyse, markedsføring, organisasjon og ledelse, strategi osv. Samfunnsøkonomi er klarere avgrenset enn bedriftsøkonomi. Ved Universitetet i Tromsø undervises det i samfunnsøkonomi på bachelor- og masternivå. I samarbeid med humanistisk fakultet gis også studietilbud i ”Språk og økonomi”, hvor økonomiinnholdet er samfunnsøkonomi, og tilsvarende studietilbud i ”Politikk, økonomi og filosofi” i samarbeid med SV fakultetet. Samfunnsøkonomi og bedriftsøkonomi inngår som modul i mange andre program også. Mastergrad i samfunnsøkonomi gis bare ved de fire breddeuniversitetene i Norge; Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø. Verken BI, NHH, Høgskolen i Bodø eller Høgskolen i Agder (de fire tradisjonelle utdanningsinstitusjonene for Siviløkonomer i Norge) tilbyr masterprogram i samfunnsøkonomi.

I engelsk terminologi vil det trolig være riktig å kalle øk.adm utdanning en ”business” utdanning, for å avgrense den mot ”management” og ”economics”. Skillet mellom ”management og ”business” er uklart, og det kan illustreres med egenomtalen for en av verdens mest berømte businessskoler: *”MIT Sloan School of Management, one of the world’s leading business schools”*. I India finnes et system av ”Indian Institute of Mangement” (IIM), og i omtalen av disse seks nasjonale eliteinstitusjonene sies det *”The IIMs are considered the top business schools in India”*.

Bruk av ordet ”Business” viser også til type utdanning gjennom den internasjonalt kjente MBA-graden (Master of Business Administration). MBA tittel skal ikke brukes i Norge for en master i økonomi- og administrasjon. Det er anbefalt at en i engelsk oversettelse bruker ”Master of Business” som oversettelse av norsk Master med sidetittel Siviløkonom.

Generelt er kjernefagene i en businessutdanning:

- Regnskap (Accounting)
- Finansiering (Finance)

- Ledelse (Management)
- Markedsføring (Marketing)

Innen dette ligger det metodefag, strategi osv. Vurderingen er basert på hvilke fire avdelinger ("departments") som er mest vanlig innefor internasjonale business utdanninger. Utover dette finner vi en rekke tillegg som eksisterer av historiske eller markedsbaserte årsaker (f. eks business law).

Opplistingen nedenfor viser standard innhold i et bachelorstudium i øk.adm fag i Norge. Vi er åpen for at alternative faggrupperinger kan gjøres. Spesielt gjelder dette for administrasjonsfag, hvor f.eks markedsføring kunne vært egen hovedgruppe, og strategi kunne kanskje vært eget fag under bedriftsøkonomisk analyse.

1. **Bedriftsøkonomisk analyse**, med følgende del emner:

- a. Grunnleggende bedriftsøkonomisk analyse
- b. Grunnleggende regnskap
- c. Finansregnskap med analyse
- d. Driftsregnskap og budsjettering
- e. Investering og finansiering

2. **Administrasjonsfag**, med følgende del emner:

- a. Markedsføring
- b. Grunnleggende organisasjonsfag
- c. Foretaksstrategi
- d. Videregående organisasjonsfag

3. **Samfunnsøkonomi** med følgende del emner:

- a. Makroøkonomisk teori og politikk
- b. Mikroøkonomi og anvendt mikro

4. **Metode**, med følgende del emner:

- a. Grunnleggende matematikk
- b. Grunnleggende statistikk

c. Samfunnsvitenskapelig metode

Etikk er ikke eksplisitt nevnt i opplistingen ovenfor. Etikk bør absolutt inngå i undervisningen. Alle universitetene skal ha ex fil og ex fac, mens høyskolene ikke trenger disse kursene i sine studieplaner.

Alle de om lag 25 norske institusjoner med bachelorstudietilbud i øk.adm fag følger omtrentlig denne planen. I tillegg følger også BI denne planen for sine tilsvarende studier. Om lag 10 institusjoner i Norge, inkludert BI, gir mastertilbud i øk.adm fag som kvalifiserer til Siviløkonom-tittel. Det finnes ikke felles studieplaner for masterstudier i øk.adm, men i de generelle retningslinjene er to av kravene som stilles at masterstudiet skal være et bredestudium, og at opptak fra bachelor skal bygge på NRØA-kravene til bachelor. Den enkelte institusjon kan stille strengere krav, og noen stiller i dag strengere krav i matematikk enn minimumskravet. Det er ønskelig at masteroppgaven er på 30 stp. I tillegg må de generelle NOKUT kravene for lærerstabens kvalifikasjoner være oppfylt.

Veien videre – noen momenter til en strategidrøfting

Det er viktig å få etablert betegnelsen ”skole” om den utdanning vi sikter inn mot. Arbeidstittelen ”Barents Business School” (BBS) er hittil brukt som arbeidstittel. Ikke alle synes den tittelen er god, kanskje fordi tittelen viser for mye mot Barentsregionen og den såkalte Nordområdesatsingen. Mange studenter ser ikke sin fremtidige arbeidsplass relatert til verken Barentshavet eller nordområdene. BBS kan også gi feile signaler om faglig innhold, dvs tittelen BBS sier ikke at dette er en generell utdanning, og at utdannelsen også kan omfatte mer enn bare ”business”. Likevel har vi notert med interesse at tittelen har blitt lagt merke til langt ut over Tromsø bys grenser, og det i seg selv kan være grunn til foreløpig å videreføre arbeidstittelen.

Universitetet i Tromsø består nå av følgende fakulteter:

1. Det humanistiske fakultet
2. Det juridiske fakultet
3. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

4. Det medisinske fakultet
5. Det samfunnsvitenskapelige fakultet
6. Norges fiskerihøgskole

Disse fakultetene er delt opp i varierende antall institutter. Ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet er det nå ti institutter. Norges fiskerihøgskole har fire institutter, mens Det juridiske fakultet ikke har noen institutter. Så vidt vi har funnet ut finnes det ikke noen såkalte ”skoler” i den formelle styringsstrukturen ved de norske universitetene, med unntak av UiTø. For eksempel heter den tidligere Norges Tannlegehøgskole nå Det odontologiske fakultet og ligger under Universitetet i Oslo. Norges idrettshøgskole, Norges Handelshøgskole og Norges veterinærhøgskole er alle for øyeblikket selvstendige institusjoner ikke underlagt universiteter.

Det er ikke ved lov bestemt at et universitets enheter skal hete ”fakultet”. For eksempel så har allerede UiTø av historiske grunner en ”skole” sideordnet de øvrige fakultetene, nemlig Norges fiskerihøgskole.

Det primære ønsket må være å få etablert BBS som en skole som inneholder flere tradisjonelle fagdisipliner, etter mønster av NFH. Dersom dette ikke kan gjøres, vil vi se det som en innovativ løsning å etablere et nytt ”Nærings- og ressursfakultet” som tar opp i seg næringsorienterte og profesjonsorienterte studieretninger og skoler. En Business-skole kan være en slik skole. Norges fiskerihøgskole kan være en annen, siden den skolen i stor grad er næringsrettet og profesjonsrettet. Juridisk fakultet, hvis ikke fakultetet fortsetter som nåværende eget fakultet, kan fortsette sin veletablerte profesjonsutdanning under en slik fakultetsparaply. Kanskje kan også den nåværende sivilingeniørutdanningen plasseres under et slikt fakultet.

Nåværende budsjettmodeller og problemer ved å bli studieprogram

I sine budsjettmodeller fordeler Universitetsstyret midler til fakulteter (inkludert NFH) og til sentrene. Universitetsstyret bevilger ikke direkte til institutter. Det er opp til fakultetene gjennom sine interne budsjettfordelingsmodeller å viderefordre midler til instituttene. Det meste av de midlene som fordeles til et fakultet blir ikke videreformidlet til underliggende

institutter. Dette er for så vidt rimelig, siden det er fakultetsnivået som betaler lønn til fast ansatte.

Et fakultets undervisningsoppgaver koordineres av programstyrer. Programstyrene bestemmer innholdet i de ulike studieprogrammene. Noen programstyrer opererer på tvers av fakulteter. Programstyrene har ikke noe budsjett å kjøpe tjenester for. Situasjonen kan da karakteriseres av at kjøper (studieprogrammene) ikke har midler til å kjøpe fra instituttene, som leverer kurs/lærekrefter og er ansvarlig for kvaliteten på kursene. Men siden instituttene ikke bærer personalkostnadene, har ikke instituttene stort behov for inntekter. Noe stilisert kan en derfor si at kjøper (programstyrene) ikke har penger, og selger (instituttene) ikke har bruk for inntekter. Det er derfor ikke mye økonomiske insentiver som fører til at instituttene tilbyr undervisningsressurser til områder der etterspørselen er størst. Naturligvis blir undervisning likevel gitt til slutt, men da etter en ikke-økonomisk styrings- og planleggingsmodell. Budsjettmodellen fører til at det i lang tid kan tilbys undervisning til områder som har lite studenter, spesielt hvis det i tidligere budsjettperioder var mer studenter.

Sett fra BBS sin side er det viktig å bli definert som en del av den administrative struktur på linje med fakulteter, dvs som et nivå som får lønns- og driftsbevilgninger direkte fra universitetsstyret. Dersom BBS er definert som et institutt under et fakultet vil en kunne påvirke fordeling av bevilgningen internt på fakultetet, men kan stadig risikere å komme i mindretall, og må uansett kjempe om midler med andre institutter. Et institutt for Business & Administrasjon vil sannsynligvis også bli uforholdsmessig stort mht. ansatte og studenter sett i forhold til andre institutter.

Den ekstreme modellen i ugunstig retning vil være å bli definert som et studieprogram på tvers av flere fakulteter. I den situasjonen vil BBS kunne definere innhold i studieprogrammene, men har ingen midler til å "kjøpe" undervisning fra de fakultetene som sitter på lærerressursene. En BBS uten eget budsjett vil være en konstruksjon helt overgitt velvilje til fakulteter som kan forfølge helt andre mål enn BBSs.

Behovet for BBS

Studenter

Det er vanskelig å angi hvor mange studenter som vil kunne etterspørre slik utdanning på bachelor- og masternivå, men noen indikasjoner kan en få ved å se litt på dagens situasjon i Norge. Det er nå årlig ca 9 000-10 000 primærseekere til utdanningsretninger innen øk.adm. Ca 4 500 begynner på bachelornivå hvert år, og ca 1000 på masternivå. Tallene for BI er ikke kjent på bachelornivå, siden BI ikke har opptak gjennom Samordnet Opptak. Opptak på masternivå går generelt ikke gjennom Samordnet Opptak. Tall for masterstudier er omtrentlige tall satt sammen av Siviløkonomforeningen. BI er med i tallene vi har oppgitt for masternivå.

Siden Nord-Norge har en befolkning på om lag 10 % av Norges befolkning, kan en enklest forutsette at studenttallet på bachelornivå bør være ca 10 % av 4 500, dvs ca 4-500 per år. Dette deles på flere læresteder i Nord-Norge, hvorav Høgskolen i Bodø nå er størst og Høgskolen i Tromsø nest størst. Årlig tar Høgskolen i Tromsø opp om lag 150 studenter på bachelor. Det er ca 100 som tar eksamen etter tre år. Vi vil tro at BBS vil kunne overta studentene på HiTø og også rekruttere flere. Det er derfor rimelig med et opptak på ca 200 på bachelor hvert år. På masternivå kan en regne med et opptak i Nord-Norge på ca 100 studenter hvert år. Hvis en regner med at halvparten kommer til BBS, kan det bli et årlig opptak på ca 50. Samlet vil det tilsi ca 7-800 studenter til enhver tid på BBS.

Det må også tas i betraktning at BI er i ferd med å legge ned sin avdeling i Tromsø. BI har vært et populært lærested og har et godt merkenavn i næringslivet. Vi kjenner ikke eksakt til opptak til BI i Tromsø, men anslår opptaket til ca 50 studenter hvert år. Det har også vært en "lekkasje" av studenter fra Tromsø til Bodø, spesielt til Siviløkonomutdanningen (som nå er et femårig masterprogram). I tillegg er det en del studenter fra Tromsø som tar spesialisering i revisjon ved Høgskolen i Harstad fordi et slikt tilbud ikke gis i Tromsø.

Ca 800 studenter er på linje med fakultetsstørrelser ellers på Universitetet i Tromsø. Det må da også tas hensyn til at dette bare er for ett gjennomgående studieprogram. Ved flerfaglige studieprogram for andre studenter, vil studenttallet kunne bli større. Det er opplagt et marked for heltidsstudenter som ønsker seg kortere utdanninger innen økonomi-administrasjon-

ledelse som påbygging til andre utdanninger. Det finnes også utvilsomt et EVU-marked i næringsliv og forvaltning.

Behovet fra arbeidslivet, og hva bør BBS satse på

Utvalget har ikke laget en strategi for BBS. Vi har ikke utredet nå hvordan BBS bør posisjonere seg gitt egne sterke og svake sider, og gitt rammebetingelsene og ressursene. Følgende momenter burde vært med i en slik studie:

- 1) Hvor er en sterkest faglig sett i dag (et par områder må kunne nevnes eksplisitt.)
- 2) Hvordan er etterspørselen etter fag/fagkombinasjoner hos studentene i dag?
- 3) Hva er behovet for utdanning i Nord Norge framover? Analysen må være næringsmessig forankret.
- 3) Hva er vårt "forretningsmessige" fortrinn - i fht eksisterende konkurrerende utdanninger?
- 4) Nisje og profil: hva bør en business skole i Tromsø (evt relatert til nordområdene) satse på?

Følgende innspill er kommet fra en av næringslivsrepresentantene i utvalget. Vi tror det er dekkende for behov næringslivet stiller til en slik skole:

1. Hva er det underliggende behovet for en egen økonomiutdanning i Tromsø?

Basert på vår erfaring har vi i de siste årene merket en lavere og lavere andel av ansatte / søkere fra studiestedene sør for Harstad. Tidligere rekrutterte vi mange medarbeidere fra SiB i Bodø, dette har nesten avtatt. Det kan være flere forklaringer på dette. En kan være at studenter lokkes til Oslo, stort sett med høye lønninger og muligheter for raskt avansement. En annen kan være at antall studenter går ned og at det derfor er et lavere antall studenter. Et tredje moment som en etter mitt syn ikke kan se bort fra er det faktum at studenter tenker "ikke lenger nord".

Litt uavhengig av årsakene til dette mener jeg å merke at det er mindre tilgang på siv.øk/mastere i økonomi.

Tromsø er i dag en motor i nordnorsk næringsliv. Selv om en del av tradisjonell industri forsvinner fra byen har byen befestet en posisjon som et økonomisk og kulturelt sentrum. Byen vil også bli sentral i utviklingen av oljeøkonomien i nord, ikke minst på grunn av beliggenheten og kommunikasjoner.

Ser en noen år frem i tid tror jeg landsdelen vil trenge økonomer utdannet på et høyt nivå. Med en utvikling av oljeøkonomi vil behovet for godt kvalifiserte økonomer tilta, og disse bør gjennom sin utdanning ha lært en del internasjonale regler for handel og økonomistyring slik at de kan danne basis for utenlandske etableringer i Troms og Finnmark. Dagens situasjon er at utenlandske selskap vil vurdere risikoen ved etablering i Troms og Finnmark som høy på grunn av mangel på kvalifiserte økonomer.

Basert på dette er det nærliggende å tenke at universitetet er forpliktet til å ta dette inn over seg og ta ansvar. Hvis en ikke gjør dette tror jeg at tyngdeloven fungerer, dvs at etableringer skjer hovedsakelig i Oslo, basert på tilbudet på kompetanse er størst. Dette er en selvforsterkende tendens som må brytes, sett fra et ståsted i Tromsø.

2. Bør skolen skilles ut i en egne Business School?

En viktig forutsetning for etablering av en skole er å tenke gjennom verdikjeden for en utdanning. I en slik sammenheng er det etter mitt syn viktig å finne ut hva som er drivende i utvikling av faget. Her mener jeg at det er utviklingen i næringslivet som vil være booster. Tror at den utviklingen i olje og gass som vi ser skjer, vil være drivende for behovet etter økonomer, dvs godt utdannede kandidater med internasjonalt tilsnitt.

En nytenking på dette området tror jeg krever stor omstillingsevne og her tror jeg en fristilling fra andre institutter vil være helt nødvendig, ikke bare for økonomien sin del, men også det faktum at skolen bør trekke til seg allianser og samarbeidsparter av internasjonal klasse. Skal en få det til trengs det en klar profil og bygging av merkevare. På sikt må derfor målet være å skape et renommé for skolen.

Blir det for mange hensyn å ta vil ikke omverden oppfatte profilen. Derfor er jeg av den klare oppfatningen at skolen bør skilles ut som en Business School.

Når det gjelder mer situasjonsbestemte forhold mener jeg at en fusjon med Hitø er en unik mulighet for å bryte opp og skape noe nytt. Dette kan selvfølgelig være smertefullt, men det kommer alltid noe nytt ved nedbryting av noe annet. I forhold til Norges fiskerihøgskole tror jeg denne skolen må gå i seg selv og vurdere sin egen overlevelsessevne uten at dette skal gå ut over økonomiutdanningen.

3. Behovet for og nytten av internasjonalt samarbeid

Videre er det et moment at samarbeid mot andre internasjonale skoler av samme type bør vektlegges. Selv om skolen blir liten i internasjonal målestokk bør det eksklusive med skolen kunne danne basis for et slikt samarbeid. Dette kan også medføre studentutveksling, noe som er meget fruktbart.

Noen konsekvenser av at BI i Tromsø leggs ned

Som kjent har BI valgt å legge ned sin aktivitet flere steder i Norge, inkludert Tromsø. Tilbudet fra BI i Tromsø har vært populært. BI har også hatt støtte fra næringslivet. Dette er et tegn på den gode anseelsen BI har på området praktisk og næringsrelevant utdanning. Det er ikke så godt kommunisert at mange av de lærerne som har undervist på BI i Tromsø faktisk har sin hovedstilling på Universitetet i Tromsø. Fra NFH har minst fire ansatte undervist i kurs på BI, noen over flere år. I tillegg har personer fra næringslivet undervist på BI. Spesielt vil vi fremheve undervisningen som ansatte i de store revisjonsselskapene (PwC, KPMG) har utført. Men også personer fra banker, konsulentselskaper og annen næringsvirksomhet, har bidratt. BI har i Tromsø ikke bygd opp egen fast fagstab. Det bør være en strategi for BBS å forsøke dra nytte av de samme foreleserne fra det lokalt næringslivet som BI har benyttet seg av. For det første kan slike personer ha andre og utfyllende innfallsporter til undervisning enn tradisjonelle universitetslærere, som er rekruttert gjennom sin forskningskvalifikasjon. For det andre vil de fleste studentene ende opp i næringslivet, og ikke i akademisk forskningsarbeid.

En siviløkonommaster er en utdanning hvor en kan forvente at de fleste kandidatene går ut i arbeid i forvaltning og næringsliv. Det vil derfor være en styrke for utdanningen at også lærerstaben har erfaring fra næringslivet, enten privat eller offentlig. Det må lages en plan for at BBS skal knytte til seg de lokale foreleserne BI har benyttet fra næringslivet.

Det kan være aktuelt å forsøke etablere en aktiv støttegruppe i næringsliv og forvaltning som både kan gi råd om retning og innhold av studiet, og som også kan fungere som et eksternt nettverk til fordel for BBS.

Forskningsforpliktelser

Det er vanskelig å detaljstyre forskning i en fagstab på et universitet. Forskning blir drevet av interesser til enkeltpersoner og grupper, men kan også påvirkes av bevilgningspolitikk og av strategiske valg ved ansettelser. På den ene side bør en drive med forskning tilsvarende den forskning som ellers skjer i Norge og i utlandet. En må drive aktiv forskning for å kunne oppdage og være à jour med det som skjer internasjonalt på forskningsfronten. Fra utsiden kan det virke unødvendig og noe bortkastet å drive med om lag samme forskning som ellers gjøres kanskje bedre andre steder. Men dublering av forskning er trolig nødvendig for at studenter gjennom sine studier skal kunne få basiskompetanse tilsvarende det andre norske studenter får. På den andre side er det ofte, spesielt for mindre institusjoner, ønskelig med en synlig nasjonal forskningsprofil. For BBS er det naturlig å bygge på følgende premisser:

- Universitetet i Tromsø har profil som et ”nordområdeuniversitet”, og spesielt vår geografiske plassering i nærheten av Russland og Finland bør utnyttes. Nesten alle enheter ved UiTø har eller har hatt aktiviteter knyttet opp mot Russland, i hele spekteret fra språk og kultur, via marin forskning, til helse og medisinsk forskning. Utdanningssamarbeid og forskningsarbeid innen økonomi rettet mot Russland har vært en langvarig aktivitet, spesielt mot Arkhangelsk og forskningssenteret i Apatity på Kolahalvøya.
- Mange bedrifter i Nord-Norge er små bedrifter med spesielle problemer knyttet opp mot lange distanser til markeder og tynt befolkningsgrunnlag. Bedrifter knyttet opp mot primæring og turisme har et sterkt sesongpreget aktivitetsmønster. Disse forhold fører til problemer med å rekruttere og holde på godt kvalifiserte medarbeidere. Næringslivet i Nord-Norge har derfor ofte noen andre problemer enn næringslivet i de store byene.
- Mye av næringslivet er direkte og indirekte basert på høsting av naturressurser. Tradisjonelt har dette vært næringsvirksomhet avledet av fiske og oppdrett, men en kan også se videre på begrepet høsting av naturressurser. Energiproduksjon både av fornybare og ikke-fornybare ressurser er aktuelle forskningsområder. Det samme er turisme.

Ressursbehov

Fusjonen mellom UiTø og HiTø vil gi muligheter for økonomifaget og tilgrensende fagområder. Det er viktig å tenke at dette ikke bare skal bli et samarbeidsprosjekt i betydningen "noe en skal samarbeide om" men at det kan bli en ny institusjon med en ny identitet. BBS vil kunne bli en frukt av fusjonen. Ved en sammenslåing vil det være mulig å etablere en ny institusjon hvor fusjonsgevinster er lett å identifisere. En fusjonsgevinst kan være reduksjon i kostnader. Det foregår en god del overlappende undervisning. På den andre side er det viktig å også påpeke at ressurssituasjonen på lærersiden er alvorlig. Det finnes ikke noen klar ramme for hvor mange lærere det bør være i forhold til studenttallet, men i Norge er det i dag noen institusjoner med studietilbud i øk.adm. som har forholdstall opp mot 20:1 mellom elev og lærer på lavere nivå, mens andre er på om lag 10:1. På masternivå bør forholdstallet være langt lavere. Med ambisjon om kvalitet i undervisning og veiledning, i tråd med kvalitetsreformens formål, vil det derfor bli behov for en stab på 40-80 personer. Staben ved Siviløkonomutdanningen i Bodø er nå på ca 60 personer.

Institusjonsbygging er også betinget av samlokalisering. Det som hører sammen bør bringes sammen. Det er lettest, når vi ikke tar hensyn til budsjett osv, å tenke seg at en bygning må være ønskelig for å få en felles institusjoner til å fungere, spesielt siden mange av de tenkt ansatte kommer fra ulike fakulteter og andre arbeidsplasser. Vi vil ikke peke på en konkret løsning på bygningsproblemet, men vil påpeke at det ikke er nødvendig med lokalisering på campus i Breivika. Muligheter for å leie lokaler bør sees på som like aktuelt som å bygge nye lokaler.

Vedlegg

Den nyoppnevnte tenkegrupper for økonomi har følgende medlemmer:

- Professor Terje Vassdal, NFH, UiT (gruppas leder)
- Professor Kjell Arne Røvik, SV-fak, UiT (Universitetslektor Elin A Nilsen, vara)
- Professor Derek Clark, NFH, UiT
- Dekan Trude Haugli, Jur-fak, UiT (Førsteamanuensis Henriette Nazarian, vara)
- Høgskolelærer Vidar Alvarstein, HiTø
- Prodekan Terje F. Olsen, HiTø
- Student Carl Henrik Myhre, HiTø
- Adm.dir. Rune Erland Hansen, Bedriftskompetanse, Tromsø
- Statsautorisert revisor Kjell Straumsnes, KPMG, Tromsø
- Konsernbanksjef Svein Randa, Strategi og utvikling, Sparebank1 Nord-Norge, Tromsø
- Kontorsjef Inger Janne Johansen, UiT er gruppas sekretær

Den første rapporten fra ”tenkegrupper for økonomi” finnes her:

<http://uit.no/getfile.php?PageId=4502&FileId=31>